

9. Гриджук Д. М. Організація емісії облігацій місцевої позики. Погляд лід-менеджера // Вісн. Нац. банку України. — 2005. — № 2. — С. 23—25.

10. Падалка В. М. Фінансування проектів розвитку міст за рахунок місцевих запозичень // Фінанси України. — 2004. — № 11. — С. 89—99.

11. Шпак В. Муніципальна позика: джерело інвестицій чи цукерка за склом? // Віче. — 2007. — № 15. — С. 55—56.

12. Кобилецька О. Ф. Розширення можливостей місцевих запозичень в Україні при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 6. — С. 222—225.

13. Циммерманн Х. Муниципальные финансы: Учебник / Пер. с нем. — М.: Дело и Сервис, 2003. — 352 с.

14. Місцеві фінанси в Україні: правове регулювання: Навч. посіб. / Близнюк О. С., Губернська Н. Л., Музика О. А. [та ін.]. — К.: Дакор; КНТ, 2007. — 316 с.

15. Проблеми фінансування розвитку великих міст за рахунок муніципальних запозичень та шляхи їх розв'язання: Зб. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 29 верес. 2004 р. / За заг. ред. В. І. Кравченка, В. М. Падалки, Д. М. Гриджука. — К.: Міжнар. ін-т фінансів, 2005. — 192 с.

Стаття надійшла до редакції 14.01.09.

УДК 336.648

О. Ф. Vimm

аспірант кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЛІЗИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Анализируется существующая практика проведения лизинговых операций коммерческими банками. Рассматриваются такие вопросы, как этапы осуществления лизингового процесса коммерческими банками Украины, методические основы расчетов лизинговых платежей.

The existing practice of conducting leasing operations by commercial banks is being analyzed. Such issues as stages of conducting leasing process by commercial banks of Ukraine, methodological basics of leasing payments calculations are being examined.

Ключові слова: *лізинг, лізингодавець, лізингоодержувач, лізингова компанія, розрахунок лізингових платежів, лізинговий процес.*

Активне впровадження лізингу може дати відчутний поштовх структурній перебудові реального сектору економіки. Проведення лізингових операцій не вимагає від лізингоодержувачів одномоментного витрачання великих фінансових ресурсів на придбання основних засобів. Лізинг є ефективним способом реалізації

продукції підприємств, що виготовляють основні засоби. Тому лізинг як вид інвестування та реалізації продукції досить поширений у всьому світі.

Важливим і перспективним напрямом у розвитку лізингу в Україні є створення лізингових компаній комерційними банками.

В Україні впродовж 1997—1998 років спостерігалася тенденція до створення лізингових компаній банками. Наприклад, відомий Фінансово-лізинговий дім був створений за участі В. М. Пинзенника при АК АПБ «Україна». Протягом 1997—1998 років обороти ФЛД «Україна» були досить високими. При АК АПБ «Україна» була створена й інша компанія — «Лізинг-Україна», що планувала обслуговувати фізичних осіб з питань нерухомості та автотранспорту. Але законодавство, котре забороняє роботу з фізичними особами, не дає змоги сьогодні активно розвивати цей напрям.

Державний експортно-імпортний банк України «Укресімбанк», що входить до п'ятірки найбільших комерційних банків країни, також створив лізингову компанію «Укресімлізинг» зі стовідсотковою участю у капіталі компанії. На відміну від лізингової компанії «Інкомбанк-Україна», ця лізингова компанія не є спеціалізованою. «Укресімлізинг» супроводжує проекти, що спрямовані на модернізацію підприємств-експортерів та підприємств, продукція яких заміняє імпорту. Однак сьогодні «Укресімлізинг» працює переважно над тим, що надає в лізинг майно, яке його банк-засновник стягнув за неповернені кредити.

Нині доцільність створення лізингових компаній банками пояснюється тим, що для проведення лізингових операцій потрібні великі кошти для закупівлі сучасної техніки й устаткування. Комерційні банки мають необхідні ресурси, тому лізинговий бізнес міг би стати вигідною сферою вкладення капіталів і одержання додаткового прибутку.

У роботі зі своєю вповноваженою лізинговою компанією банк перекладає на неї все документальне та юридичне проведення угоди, а саме:

- аналіз бізнес-плану і фінансового стану потенційного лізингоодержувача і його гаранта;

- оформлення контракту на постачання устаткування, договори лізингу і страхування, узгодження та затвердження графіка лізингових платежів;

- процедуру постачання устаткування і його митного оформлення;

- контроль за належною експлуатацією устаткування, фінансовим станом лізингоодержувача після модернізації виробництва.

Крім того, ризиків для банку при проведенні ним лізингових операцій через свою лізингову компанію набагато менше, бо механізм лізингу передбачає право власності лізингової компанії на лізингове майно, яке може бути передане банку в заставу.

Створення лізингової компанії не потребує значних витрат банку, бо немає вимог до мінімального розміру статутного фонду таких компаній, і лізинговий бізнес не ліцензується.

Лізингова компанія, що перебуває у структурі банку, теж має низку суттєвих переваг:

— можливість залучення пільгових кредитів для розширення своєї діяльності;

— можливість використовувати широкий спектр інструментів оптимізації комерційної діяльності, зокрема, таких як форфейтинг.

Починаючи розгляд етапів здійснення лізингового процесу комерційними банками України, треба відмітити, що на практиці українські банки частіше виступають засновниками власних лізингових компаній. Окремі банки реалізують лізингові проекти як кредитори, рідше — як лізингодавці. Трохи далі буде наведено загальну схему проведення лізингових операцій. Тепер же більш детально розглянемо етапи процесу підготовки й реалізації лізингових положень, що їх [етапи] проходять суб'єкти лізингу, серед яких лізингодавцем виступає банк. Ці етапи такі:

- підготовка та обґрунтування лізингової угоди;
- юридичне оформлення лізингової угоди;
- моніторинг виконання лізингової угоди.

На першому етапі здійснюється необхідна підготовча робота для укладання юридичних договорів. Це важливий етап, який вимагає детального вивчення всіх умов і особливостей кожної угоди. Лізингові операції, що здійснюються на даному етапі, оформляються в таких документах:

✓ заявці про надання лізингових послуг, яку одержує банк-лізингодавець від майбутнього лізингоодержувача;

✓ висновках про платоспроможність лізингоодержувача та ефективність лізингової угоди;

✓ замовленні-наряді, що подається постачальникові банком-лізингодавцем. Процес закріплення лізингової угоди здійснюється на другому етапі. При цьому лізингові процедури оформляються в таких документах:

- ✓ лізинговому договорі банку з підприємством;
- ✓ договорі купівлі-продажу майна, що передається в лізинг;
- ✓ акті прийняття об'єкта лізингу в експлуатацію;

✓ договори про технічне обслуговування переданого в лізинг майна;

✓ договори про страхування об'єкта лізингу.

На третьому етапі здійснюється експлуатація об'єкта лізингу. Лізингоодержувач забезпечує зберігання лізингового майна, утримання його у робочому стані, здійснює лізингові платежі. На даному етапі лізингові операції відображаються в бухгалтерському обліку та звітності, а після закінчення строку лізингу оформляються відносини щодо дальшого використання майна.

Отже, для здійснення лізингових операцій банк-лізингодавець провадить попередню організаційну роботу з вивчення лізингового ринку, його основних тенденцій, виявлення попиту на певні види устаткування, проведення рекламної кампанії про свою діяльність.

Ініціатива в укладанні лізингової угоди надходить, як правило, від лізингоодержувача. Разом з тим лізингоодержувач може звернутися до лізингодавця з проханням підібрати постачальника майна, хоч останнє слово залишається за лізингоодержувачем. Дальші відносини між сторонами базуються на основі заявки від лізингоодержувача на купівлю майна і передачу його в тимчасове користування. Заявка має містити назву підприємства, технічні характеристики, кількість одиниць обладнання, його економічні параметри, назву підприємства виробника постачальника об'єкта лізингу, пропозиції щодо сплати та ін. Одночасно із заявою потенційний лізингоодержувач надає банку-лізингодавцю копію свого статуту та всю необхідну інформацію про свій економічний стан та перспективи його розвитку. У свою чергу, лізингодавець здійснює перевірку платоспроможності свого ймовірного клієнта та аналіз лізингового проекту з позиції можливості повторної здачі майна у лізинг чи його продажу в разі дострокового розірвання угоди. Для оцінки платоспроможності лізингоодержувача банк може користуватися загальною схемою, прийнятою для оцінки платоспроможності своїх клієнтів, але його передусім цікавить здатність лізингоодержувача виконувати свої зобов'язання на перспективний період, що ускладнює цей аналіз, включаючи до нього крім коефіцієнтів покриття, ліквідності та додаткових показників кредитоспроможності аналіз загальної економічної стійкості підприємства, можливості технічного переозброєння, оновлення асортименту продукції та ін. Далі в разі прийняття позитивного рішення про укладення лізингової угоди банк-лізингодавець укладає з постачальником договір купівлі-продажу і направляє постачальникові замовлення-наряд на поставку об'єкта угоди. Як

правило, паралельно відбувається і юридичне оформлення лізингової угоди.

Основним документом лізингової угоди є договір лізингу. Він укладається між лізингодавцем та лізингоодержувачем про надання останньому в тимчасове користування за плату для підприємницької діяльності об'єкта лізингу. Лізинговий договір набуває чинності тільки з дати підписання акта приймання обладнання як об'єкта угоди в експлуатацію. Після цього лізингодавець зобов'язується провести загальну оплату вартості поставки. У разі наявності дефектів, що не підлягають усуненню, лізингоодержувач має право відмовитися від прийняття обладнання і повинен у письмовій формі сповістити про це лізингодавця, що дасть можливість останньому вимагати заміни обладнання або розірвати договір купівлі-продажу.

Лізинговий договір має обов'язково містити розділ про страхування. Договір страхування лізингових операцій укладається за участі трьох сторін: страхової компанії, власника (банку) та лізингоодержувача.

Спеціальний розділ договору має бути присвячений лізинговим платежам. У ньому вказується загальна сума лізингових платежів, порядок сплати, строки, спосіб, санкції в разі затримання платежів.

Залежно від форми платежу вирізняють грошові, компенсаційні та змішані платежі. Залежно від застосовуваного методу нарахування лізингових платежів виділяють платежі: з фіксованою загальною сумою — лізингова плата тут передбачає амортизаційні відрахування від вартості обладнання в лізингу, плату за користування запозиченими коштами, суму комісійної винагороди лізингодавцеві та плату за надані ним додаткові послуги за угодою; платежі з авансом — коли лізингоодержувач спочатку надає лізингодавцеві аванс у момент підписання угоди, а потім сплачує суму лізингових платежів за мінусом авансу; мінімальні платежі — це сума всіх лізингових платежів за весь період лізингу плюс сума виплати після закінчення терміну дії угоди для викуплення майна у власність; невизначені платежі — їх розрахунок базується на деякому встановленому в угоді відсотку, визначеному на підставі обсягу реалізації продукції, виробленої на даному обладнанні, суми одержаного прибутку від такої реалізації та ін. За періодичністю виплат виокремлюють періодичні платежі та одномоментні платежі, що застосовуються одночасно з періодичними внесками, у разі коли в угоді передбачена виплата авансу.

З урахуванням фінансового стану та платіжних можливостей лізингоодержувача в угоді можуть установлюватися такі способи виплати лізингових платежів: 1) рівними частками; 2) із зростаючими розмірами — застосовується, коли на початковому етапі лізингу йде освоєння обладнання та нарощування темпів випуску продукції; 3) зі спадними розмірами — використовуються лізингоодержувачами зі стабільним фінансовим становищем.

Платежі за лізинговою угодою складаються із суми амортизаційних відрахувань, плати за використані кредитні ресурси, комісійних виплат лізингодавцеві, платежів за додаткові послуги лізингодавця. В їх обчисленні необхідно враховувати, що лізингодавець вносить до бюджету ПДВ. Величина амортизаційних відрахувань установлюється за формулою

$$A = C \cdot N_a \cdot T / 100,$$

де C — балансова вартість обладнання; N_a — норма амортизаційних відрахувань на повне відновлення; T — період дії угоди.

Плата за використувані кредитні ресурси визначається так:

$$P_k = K \cdot C(k) / 100,$$

де K — величина залучених кредитних ресурсів; C_k — ставка за використання кредитних ресурсів.

Розмір комісійних виплат визначається за формулою:

$$P_{\text{ком}} = K \cdot C_{\text{ком}} / 100,$$

де $C_{\text{ком}}$ — ставка комісійної винагороди.

Платежі за додаткові послуги лізингодавця розраховуються за формулою:

$$P_{\text{пос}} = P_k + P_{\text{п}} + P_r + P_d,$$

де P_k — командировочні витрати працівників лізингодавця; $P_{\text{п}}$ — витрати на різноманітні послуги; P_r — витрати на рекламу лізингодавця; P_d — інші витрати на послуги лізингодавця.

Розрахунок ПДВ, що вноситься лізингодавцем до бюджету:

$$P_d = B \cdot 20 / 100,$$

де B — виручка за лізинговою угодою.

$$B = P_k + P_{\text{ком}} + P_{\text{пос}}.$$

Так, загальна сума лізингових платежів становить:

$$Л_{\Pi} = A + \Pi_{\kappa} + \Pi_{\text{ком}} + \Pi_{\text{пос}} + \Pi_{\text{д}}$$

Лізингоодержувач має право відмовитися від договору лізингу в односторонньому порядку, письмово повідомивши про це лізингодавця, у разі якщо прострочення передачі предмета лізингу становить більше 30 днів, за умови, що договором лізингу не передбачено іншого строку.

Лізингоодержувач має право вимагати відшкодування збитків, у тому числі повернення платежів, що були сплачені лізингодавцю до такої відмови.

Лізингодавець має право відмовитися від договору лізингу та вимагати повернення предмета лізингу від лізингоодержувача у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса, якщо лізингоодержувач не сплатив лізинговий платіж частково або у повному обсязі та прострочення сплати становить більше ніж 30 днів.

Відмова від договору лізингу є вчиненою з моменту, коли інша сторона довідалась або могла довідатися про таку відмову [1].

Згідно з положенням ЗАО КБ Приватбанк «Про проведення операцій по фінансовому лізингу» банк може виступати як інвестором, так і безпосередньо лізингоодержувача, що передає об'єкт лізингу в користування лізингоотримувача. Тобто передача обладнання здійснюється на умовах фінансового лізингу.

Приватбанк може здійснювати операції з фінансового лізингу в разі виконання таких умов:

1. Лізингодавцем наданий, а банком узгоджений бізнес-план розвитку підприємства.
2. У лізингодавця є всі необхідні умови (ліцензії) для експлуатації обладнання.
3. Строк виробничої діяльності лізингоодержувача не менше 6-ти місяців.
4. Основні фонди лізингоотримувача не є предметом застави в інших банках.
5. Службою безпеки наданий службовий лист про відсутність відомостей негативного характеру про лізингодавця.
6. Продавцем надана письмова гарантія якості на обладнання.
7. Жодна зі сторін—учасників не перебувають у процесі банкрутства.

У складі лізингових платежів лізингоодержувач сплачує Приватбанку: суму, що відшкодовує при кожному платежі частину

вартості об'єкта лізингу; суму, яка оплачується банку як відсоток за кредитом для купівлі об'єкта лізингу; суму лізингового винагородження банку як лізингодавцеві; інші витрати банку, що передбачені договором лізингу.

В умовах світової фінансової кризи та обмеженого банківського кредитування лізингові операції можуть бути перспективною альтернативою для фінансування проектів в Україні.

Література

1. Про фінансовий лізинг: Закон України зі змінами, внесеними Законом України від 14.01.99 та 11.12.03.
2. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України в редакції від 03.06.08.
3. Верховна Рада України. Сайт у мережі Інтернет — <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Державний комітет статистики України. Сайт у мережі Інтернет — <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Стаття надійшла до редакції 14.01.09.

УДК 368.036.1

О. О. Гаманкова
канд. екон. наук, проф.,
професор кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПСЕВДОСТРАХОВІ ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Стаття посвячена определению понятия «псевдострахование» и анализу его негативного влияния на формирование рыночной среды и внутренней структуры рынка страховых услуг Украины.

The article is devoted to definition of «quasi insurance» and analysis of its negative influence on forming of the market environment and the branch structure of market of insurance services of Ukraine.

Ключові слова: *ринок страхових послуг, псевдострахування, фінансові ризики, перестрахування.*

Сучасний ринок страхових послуг України являє собою економічне явище, яке віддзеркалює всі суперечності і проблеми країни з трансформаційною економікою. Охоплюючи складну і різнобічну систему економічних відносин, він розвивається в пев-